

egyszerre megélés és emlékké nevesítés, egyszerre folyamatosság és tagoltság, az élet ritmusának ábrázolása. Az elhagyás eszköze Ayhan Gökhanállal egy-egy odailleszhetőségben kizárólagos szó kihagyását jelenti: „Ettől én még rosszabbul magam”, „hat férfi néhány métert a fűvön”. A szókihagyás sűrít, és még ha többletet néhol nem is ad, de mindenképpen stílussteremtő: szembeötlővé teszi a művészi jelleget. Visszatérő motívum e lírában a szétválaszthatóság is (*Box, Kifelé, Szünet, Árnyékmerítők*). Test a lélektől, új a régigtől, élő-lét a halott-léttől válhat így szét: „a testscapdák kifeszítve, a lélek puha lábaival / lépeget közöttte”; „a test második életében élőkét”.

A halál beálltával azonnal rászakad az ittmaradóra az árvaság, de még nem teljes súlyával. Ez a mindennapokkal fog gyarapodni, amik üresebbek, de paradox módon annál súlyosabbak. Ahogy az idő telik, azt hihetnénk, hogy a súly csökken. De ez tévedés lenne: vállunk bír el többet. Miután letesszük a könyvet, „a szív nem áll meg, mindössze elhallgat / kicsit. Téged, engem, valakit.” Egy apát, egy anyát, egy „elkészíthetetlen emléket”.

FITTER ÁGNES

(*JAK–Prac.hu, Budapest, 2010, 84 oldal, 1490 Ft*)

UGHY SZABINA: *Külső protézis*

Ughy Szabina első kötete az elemek kölcsönhatásának filozófiája, a múlt és jelen, az élet és halál kifejezett pillanatán keresztül, az emlékezésben – kölcsönhatás az emberek között, vagy éppen az egymást követő versek leheletnyi érintkezése által. Így válik láthatóvá a világot működtető láthatatlan, mégis létező apró mozdulatok sokasága a *Külső protézis* című verseskötetben.

A címadás látszólag szokatlan, mondhatni profán, mégis ezer titkot sejtető. Valami pótlék? Teljeséget nyújtó támasz? A testtől idegen helyettesítő elem? A jelentéstudajdonítás ezer aspektusának enged tág teret a záró ciklust is fémjelző, egyébként biológiaiilag asszociált kötet cím késleltetett definíciója, olyannyira, hogy ez az orvosi segédeszköz egyfajta transzcendens élmény utáni vágyakozást is jelölhet az élet-halál küzdelmeket megjelenítő versek olvasata révén. A három ciklus (*Ködfelszakadás, Bomlási sorok, Külső protézis*) az általános gondolatok fejtegetése mellett alapvetően három különböző emberi kapcsolatra épül: szerelem, unoka és nagyszülő viszony, önmeghatározás mint az énhez való viszonyulás sajátos megfogalmazása.

„Kényszer, hogy valami nyoma mindennek legyen.” A kiinduló *ars*

poetica hamar túllendül költői hitvallás jellegén a további versek kontextusában, hogy a nyomhagyás élménye egymást nem ismerő lakók érintkezési pontja legyen egy albérleti szobában, „a falak meztelen emlékezete” által. De hasonló „érintkezések”, kölcsönhatások működnek férfi és nő között, akár a fizikai találkozás mentén – „Ő úgy néz rám, hogy szemével kikerül. / Körberajzol, mint a kezünket szokás. / Gondolataival színez ki” –, akár az emlékek hullámhosszán: „mint a repülő kondenzcsíkja, / egy ideig még sejteti a helyét. / Számárvezető az emlékezet, követi a szem, a szó, a kéz”. Különös hatást kelt a kommunikáció korlátozottsága, az idegen nyelvi környezet adta akadályozottság, amikor küzdelem az érintkezés: „Angolul mindketten úgy, ahogy. / Látom, amivé most engem képzelsz, hozzáigazítom az ujjam, a szám, / magyarul szeretni úgyis bonyolult, / legyen akkor ez ilyen egyszerű, turistáknak való pesti hajnal.”

A szerelmi pillanatképeket követően hasonló elemi kapcsolódások fedezhetőek fel családi viszonylatban a *Bomlási sorok* című második ciklusban. Sejtethető, hogy az emlékekben élő játszótárs, a haladókló beteg a ciklus elején megje-

lött, már elhunyt nagyapa, aki jelen van az örökölt csésze felületén – „peremén vékony aranycsík, egy rövid szakaszon megkoptott, itt ért hozzá nagyapám szája minden reggel és délután” –, de aki ott él a lírai ének kölcsönadott testben is, „Mint nyakban az amulett, csontban a fém”. Különleges a ciklusban élet és halál küzdelmének megjelenítése az

Öreg tükrök című vers gazdag élményvilágán keresztül, amely az élet halál előtti visszapergését eleveníti fel a „műtétek, hegek, receptek, számlák” képeitől elindulva, addig, amíg „a füléről a cseresznyét fölaggatják a fára” és amíg leválnak a betűk a dolgokról, végül ahogy a csecsemő az anyjához simul. Szemléletes ebben a küzdelemben a test átalakulása, ahogyan „partot érve visszanyeri súlyát”. Talán erre utal a borító: kié a végtelen tenger partján léggömböt tartó kéz? Élet és halál gondolatai között válik fontossá az Isten–ember kapcsolat is, amely a ciklus harmadik lényegi gondolata.

A záró ciklus, a kötet címadó része egyenes ívű történetet tár elénk. Az önmeghatározás vallomása ez egy rákos gyermek élményfeldolgozásának tükréből, a pici dudor felfedezésétől a kórházi képeken

át egészen a le nem dörzsölhető hegek tapintásáig. A lírai én kezdetben szubjektív, majd tudatosan válik le önmagáról és vált át harmadik személybe, kívülről szemlélve szenvedéstörténetét.

Ughy Szabina kötete független témákból merítkezik, mégis egységes, egymásra épülő gondolatkat jelenít meg a visszatérő motí-

vumok (tükör, víz, eső, csésze, por), illetve az elemek hasonló kapcsolódása (emlékezés, találkozás, egymásra hatás) által. Gazdag szókészlete és gondolatisága ígéretes költői pályára kezdetéről vall.

GLÁSER DIÁNA

(Orpheusz Kiadó, Budapest,
2011, 60 oldal, 1575 Ft)

Kultúra

BALÁZS GÉZA: *Sms-nyelv és -folklor*

„Józsi vagyok, szép és laza / Locsoljak vagy menjek haza?” Ki ne kapott volna legalább tucatnyi, hasonlóan bárgyú sms-t húsvét táján? Kit ne árasztana el évről évre a vicceskedő, ájtatoskodó vagy csak szimplán modoros sms-áradat a nagyobb ünnepek idején? Balázs Géza ennek a jelenségnek eredt nyomába az *Sms-nyelv és -folklor* című, bizonyos értelemben formabontó tanulmánykötetben. A formabontás leginkább abban áll, hogy Balázs tudományos igényességgel igyekszik feldolgozni a tömegkommunikáció egyik leggyermetegabb területének szöveganyagát, ez az ellentét pedig jólesően frivol színezettel tölti meg az egyébként laikusok által is jól olvasható, élvezetes gondolatvezetésű szövegeket.

Balázs Géza, a különböző televíziós nyelv művelő műsorok révén méltán népszerű, elismert nyelvész és néprajzkutató mindig is híres volt az akadémikus megközelítéstől némileg eltávolodó, nyitottabb gondolkodásáról, aminek ékes bizonyítéka a jelen témaválasztás is. A szerző éber néprajzsként veti rá magát egy sajátos, ezredfordulós nyelvi-kommunikációs-kulturális jelenségre, egy újonnan formálódó folkloranyagra, melyet az sms technológiája hívott életre. Tanulmányaiban azt igyekszik bizonyítani, hogy a 160 karakteres rövid szöveges üzenetekben nemcsak már létező folklorélemek továbbítatnak, nyerne új csatornát (lásd locsolóversek, köszöntők, aforizmák), hanem kialakult egy kimondottan az sms technikai és terjedelmi keretei által inspirált és meghatározott, újfajta folklor is, amely ugyan nem

szájról szájra terjed, pszichológiája és továbbadási mechanizmusa mégis az eddig folklórként elkönyvelt jelenségekkel rokonítják.

A szerző rámutat arra is, hogy bár írott formáról van szó, valójában sokkal több köze van a szóbeli, mint az írásos megnyilvánulásokhoz, ezért ezt a fajta kommunikációt (szélesebbre tárva a vizsgálat tárgyát, ideértve például a csetelést is) „másodlagos szóbeliségként” írja le. Alaposan feltérképezi az internetes gyűjtőoldalakon és egyéb forrásokból fellelhető, hatalmas sms-anyagot, aggályos precizitással igyekszik funkció, stílus és egyéb ismérvek alapján tipizálni a korpuszt, részletesen elemzi a sms terjedelmi körleteira kalibrált nyelv-

használatot, és hosszasan tárgyalja az sms-fal jelenségét, amely olyan kontextusba helyezi a rövid üzeneteket, hogy akár „elektronikus graffitiként” is felfoghatjuk őket. Alapossága, tudományos vehemenciája, az általa bevetett fogalmi apparátus talán kissé túlzónak is tűnhet a téma – látszólagos? – bagatell-jellege miatt; az olvasónak néha nehezebbé esik elfojtani egy-egy mosolyt, azzal az érzéssel küszködve, hogy a szerző ágyúval lő verébre. Időnként amúgy is az az érzésünk, hogy kicsit veszített aktualitásából

a téma: kétséges, hogy ma, a Facebook-robbanás, a közösségi szájtok és a (mikro)blogok térhódítása után, amikor már a csetelés, a Skype, az MSN és számos más kommunikációs csatorna is kezd fokozatosan kimenni a divatból, valóban az sms technológiája-e az, amely a legpregnansabban közvetíti a digitális médiumokon keresztül zajló „másodlagos szóbeliség” folklóráját.

A kötetben eleve benne van egy szélesebb merítés lehetősége, az összes típusú elektronikus – például internetes – információkzmlés működésének feltárása, amely esetleges későbbi munkák tárgya lehet majd. Azt persze, hogy percenként alakuló divatokkal egyidejűleg tartson lépést a tudomány,

lehetetlenség volna elvárni. És akkor is igazságtalanok lennének, ha többet kérnénk számon ezen a kis kötetben, mint amennyit valójában vállalt: rögzíteni egy folklorisztikai vonatkozású jelenség minden aspektusát, lehetőleg minél pontosabban és minél szélesebb körűen.

A függelék további érdekességeket tartogat: Veszelszki Ágnes rövid tanulmányt közöl az sms-ekben megnyilvánuló verbális agresszió formáiról, Szilvási Csaba az *Így írtok ti* rövid sms-verziójával színesíti a kötetet, Faragó Dániel 31

